

AZ EGÉSZSÉG ÉS ÉLELMISZERFOGYASZTÁS KAPCSOLATA EGY KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ALAPJÁN

RELATIONSHIP BETWEEN HEALTH AND FOOD CONSUMPTION ACCORDING TO A QUESTIONNAIRE SURVEY

GYARMATI GÁBOR

adjunktus/assistant professor

Óbudai Egyetem Keleti Gazdasági Kar/University of Óbuda Keleti Faculty of Economics
Budapest

gyarmati.gabor@kgk.uni-obuda.hu

KARLOVITZ JÁNOS TIBOR

egyetemi docens/associate professor

Óbudai Egyetem Keleti Gazdasági Kar/University of Óbuda Keleti Faculty of Economics
Budapest

karlovitz.jt@kgk.uni-obuda.hu

ABSTRACT

The relationship between health and food consumption is already assumed by more and more research. Organic farming is an answer for the sick men to help in the process of healing. Our research would like to examine how university students are thinking about health and food in the present. We analyze this question in different point of view. For example according to genders, age groups, occupations. We would like to know the consumption habits of these students and their motivation in the consumption of food in general and health food and how can the producers and traders of health food can affect of their habits and consumption. Analyzing the results of our questionnaire survey by statistical methods. We can state that this issue among young people is not important. This may have consequences of some parameters in long run.

1. Bevezetés

Az ökológiai gazdálkodás a természet működésére épít, a természetes rendszerekkel összhangban akar gazdálkodni. Az ökológiai gazdálkodás olyan gazdálkodási, élelmiszerelőállítás és termelési rendszer, amelynek célja a legalább a különböző vegyszerek, műtrágyák, mesterséges hozamfokozók tiltásától az élővilág védelmén túl, egyes irányzataiban a természet gyógyításáig terjed. Ez eredetileg onnan fakadt, hogy a biodinamikus gazdálkodás, a termelési farmot, egységet egységes egésznek tekintette, amelyben az élőlények életének és egymásra hatásának dinamikus egyensúlya figyelhető meg. Arra tesz kísérletet, hogy preparátumai révén ezt az egységet a lehető legjobb állapotba hozza, miközben a terméseredmények lehetővé teszik a termelési egység gazdasági életben maradását is. A biodinamikus gazdálkodásból alakultak ki a különféle irányzatok és a különböző célokkal létrejött szövetségek, szervezetek. Az ökológiai gazdálkodás számos jellemzője közül az egyik, hogy kiemelt jelentőséggel kezeli az állatok tartását, azon belül a körülményeit.

2. Az ökológiai gazdálkodás jellemzői

A manapság oly felkapott és divatos fenntarthatóság fogalma szorosan összekapcsolódik az ökológiai mezőgazdasággal. Ebbe bele tartozik, hogy a gazdálkodási terület élővilága, területe olyan módon van használatban, hogy nem romlik annak állapota, sőt ha lehet javulnak a körülmények. Az állatok jó közérzete fontos szempont a gazdálkodónak, mert egyrészt magasabb hozamra számíthat, másrészt az ökológiai gazdálkodó elveivel összeegyeztethető. Hogy igazolt legyen az elvek betartása az ökológiai gazdálkodás során azok betartását ellenőrzik. Persze felmerül a kérdés, hogy ez mennyire szigorú, következetes és kijátszható? Az alap feltételrendszer előírása szerint. Mindenki, aki ökológiai jelöléssel kíván mezőgazdasági alapanyagokat, élelmiszereket, takarmányokat és vetőmagot előállítani és forgalmazni, az köteles a rá vonatkozó ökológiai jogszabályokat betartani és tevékenységét ellenőrzési rendszerbe kapcsolódva folytatni. Akik ezt bármely hivatalos ellenőrző szervezet ellenőrzött partnereiként teszik, azokra az Alap-feltételrendszer betartása kötelező, és azok részére is, akik tömegétkeztetést folytatnak és biokozmetikumot kívánnak előállítani. Tehát az alapfeltételrendszer összes előírását kötelesek betartani. Nézzük meg, hogy melyek ezek az előírások.

Az így előállított termékek GMO mentesek kell, hogy legyenek és az engedélyezett, listán szereplő anyagot kell, hogy alkalmazzanak a termelés során. Az ökológiai szaporítóanyagokat ugyanígy kell előállítani, azzal a különbséggel, hogy itt szokványos alapanyagokból indulhat a termesztés. Egy gazdaságon belül jól elkülönítetten lehet bio és szokványos egység is, de az állattartásban nem lehet azonos a faj (leszámítva a halakat), növénytermesztésben pedig legyen könnyen megkülönböztethető a fajta. A bio gazdaságban, illetve egységben tilos ott nem alkalmazható anyagokat, eszközöket tárolni. Fontos minden eljárás, anyag és árumozgás hiteles dokumentálása. Az előírásokból már látszik, hogy a dokumentálásnak fontos szerepe van. Az ellenőrzés is dokumentáció központú, erre épülő. Nyilvánvalóan az előírások részletezik az egyes termelési ágak, élőlények speciális előírásait és szabályait. Amennyiben a termék az ökológiai előírásoknak megfelelően lett előállítva, akkor megjelölik egy logoval, amely jelzi, hogy e termék ökológiai. Ez a logo teszi lehetővé az egyedi megkülönböztetést, a logokörbe tartozó termékért való felár elkérését. A logo egyedi azonosító, amely egy meghatározott előírásrendszer feltételeinek teljesülése esetén kerül kiadásra. A fogyasztók által már megismert logo segít abban, hogy a már kialakult bizalom hatására milyen minőséget, üzenetet, imázst várhat a terméktől. Ez mindenképpen egy erős marketing előnyt jelent, és egy ilyen logot megszerezni feltételekhez kötött.

A termék előállítása során el kell, hogy különítsék a többi terméktől vagy térben vagy időben. Azaz vagy térben egy másik üzemben kell, hogy megjelenjen az ökológiai termék vagy ott lehet, de más termelési időben kell, hogy folyjék a gyártás vagy a csomagolás. Alap előírás, hogy a termék összetevőinek teljesen biológiaiak kell lennie, de amennyiben nem lehetséges minden összetevő beszerzése ökológiai forrásból és az összetevő rajta van az EU rendelet pozitív listáján, akkor maximum 5%-ig lehetséges nem ökológiai összetevő is. Jogszabályban meghatározott azon anyagok köre, amelyet ilyenkor alkalmazni lehet, még bébiétel esetében is. Ionizáló sugárzás, génmódosított anyagok, tartósítószer, ízfokozók, állományjavítók, ízfokozók alkalmazása nem megengedett, azaz tilos.

Ezen felül az előírás meghatározza azon fogalmakat, melyeket használhatunk a termék címkéjén. Például, átállási terméknek minősül az a termék, amelynél megkezdődött a termőterület ökológiaivá való átállása, növényi eredetű termékek esetén eltelt már egy év. Ahogy már volt szó korábban róla, Az ökológiai összetevők aránya legalább 95% kell, hogy legyen, és ami nem az a pozitív listán kell, hogy szerepeljen. Ezen előírások alkalmazandók a vetőmagokra, szaporítóanyagokra is. És ezen kívül számos előírás szabályozza a szükséges feltételeket. A GMO helyett ellenálló fajtákat részesítik előnyben, ami azt jelenti, hogy

törekedni kell azon régi fajták használatára, amelyek egykor jól viselték a megpróbáltatásokat és most is jó eséllyel tudják felvenni a harcot a kórokozókkal. Továbbá az állattartással is külön rész foglalkozik. Alapszabályként az állattartásban is ökológiai eredetű állatra van szükség, viszont néhány esetben bevonható nem ökológiai állat is a tenyésztésbe. Az állattartás során törekedni kell olyan körülmények megtartására, amelyben az állatok feltételezhetően vagy bizonyítottan jól érzik magukat. A szellőzésnek, a fényviszonyoknak, és a térnek olyannak kell lennie, amely az adott faj és egyed igényeit kielégíti. Törekedni kell arra, hogy természetes legelőkön éljenek az állatok, és amennyiben ez nem biztosítható, akkor legalább időben törekedni kell a lehetséges maximumra. Csonkítás, egyéb beavatkozás csak indokolt esetben alkalmazható. A takarmánynak is ökológiai kell lennie, és minél nagyobb részének kell származnia a saját legelőkről. Az átállási területekről származó takarmány is bizonyos idő elteltével és arányban bevonható. A gyógyítás terén a hangsúly a megelőzésen van. Tehát a körülmények és a feltételek biztosításával olyan ellenálló és erős egyedek nevelődnek ki, amelyek jobban tűrik a nehézségeket. Bizonyos feltételekkel az állatok gyógyíthatók orvosi és gyógyszerészeti módszerekkel is, de ekkor bizonyos feltételek teljesülése esetén átállítható az egyed ismét. Azaz visszaminősíthető túl gyakori állatorvosi beavatkozás meglétekor. (biokontroll, 2018)

A táblázatok adataiból is szépen kivehető, hogy ahogy Magyarországon, akár Lengyelországban, de Európa legtöbb országában az ökológiai művelés alá vont területek nagysága folyamatosan növekszik, mind abszolút értékben, mind arányában. Mivel a művelés alá vont összes területek nagysága Európában a legtöbb országban nagyjából állandó, így elmondható, hogy az ökológiai művelésű területek aránya folyamatosan nő. Míg Magyarországon 1995-ben kb. 8000 hektáron folyt ökológiai művelés, addig 2009-ben már elérte a 140.000 hektárt és 2017-ben a 129.000 hektárt.

1. Táblázat: A Biokontroll által ellenőrzött gazdaságok adatai. 2006-2015.

Table 1. The data of territories controlled by Biokontroll between 2006-2015.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Terület (ha)	116 197	111 873	111 800	133 720	121 071	113 070	118 990	119 275	112 285	107 605
Vállalkozások	1 249	1 203	1 171	1 541	1 493	1 345	1 282	1 339	1 327	1 411

Jelenleg a Hungária Ökogarancia által ellenőrzött területekről nem állnak rendelkezésre adatok, de ők a régebbi időszak tapasztalatai alapján a vállalkozók, illetve a területek 10%-át ellenőrzik, így ha ez helytálló, akkor a Biokontroll adatainál kb. 10%-kal magasabb értékek mutatják a teljes magyar valóságot.

A művelés összetétele szempontjából a legelők teszik ki a legnagyobb területnagyságot. Majd ezt követik a szántóföldi növények, és a zöldségek. Tehát állattenyésztés, növénytermesztés, kertészeti művelés sorrend a jellemző.

Az ökológiai termelés kialakulása az 1920-as években Rudolf Steiner által indult el. A mezőgazdaságban az I. világháború után Európában (az USA-ban már korábban) megjelentek az iparszerűség motívumai, jelei. A megnövekedett élelmiszerigények miatt is a termelés növelése miatt egyre nagyobb mennyiségben kezdtek műtrágyát használni, a növekvő termésmennyiség megvédésére (amire a mezőgazdasági termékekkel Amerikai kontinensről is beszállított kártevők, rovarok, gombák is okai ennek) a vegyipar által előállított vegyszereket használták fel, és a gépesítéssel (például: aratás, cséplés, szántás lépésének gépesítése) a munkát végző állatok és emberek sokaságának a munkája vált feleslegessé. (Például 1938-ban az 1 ha-ra jutó műtrágya-hatóanyag felhasználás Hollandiában 310 kg, Németországban 100 kg, Magyarországon pedig 2 kg volt.) Ez változásokat okozott a termelés célját illetően. Az addigi elsősorban önellátásra, és csak másodlagosan a piacra termelés, amelynek során a felesleget

értékesítették kezdett háttérbe szorulni. Ebben a mezőgazdasági modellben a termelő elsősorban a belső erőforrásaira támaszkodott, zárt mezőgazdasági rendszert alkotva. Ennek a helyét váltotta fel az új modell, amelyben egyre nagyobb mértékben a külső, ipari eredetű erőforrásokra támaszkodtak, árutermelő agrármodell alakítottak ki. Ebben a változásban a mezőgazdaságban tevékenykedők nagy számának munkája vált feleslegessé. És mivel az addigi faluközösségeknek ez is (szoros munkakapcsolat) volt az alapja, így azok is elkezdtek a felbomlásukat. Megszűnt a zárt kapcsolat a falu, az egyén és a föld között. Ahogy csökkent a termelők létszáma, úgy lett a föld egyre kevésbé a falu és az egyén létalapja. Az ökológiai mezőgazdaság indulásakor ezt a felbomlott szerepet szerette volna visszahozni, azaz a belső erőforrásokra támaszkodó, természetközeli zárt rendszer megvalósítása, amely megtartja a falusi lét- és közösségi formát. Ezután alakult ki többféle ökológiai irányzat többnyire német nyelvterületen, de az ökológiai termelés szerepe elhanyagolható volt. A változás akkor következett be, amikor az 1960-as, 1970-es években a túlzott kemizáció káros hatásai ismertté váltak, és egyidejűleg az energiaár-robbanással az iparszerű termelés alapköltségei jelentősen megemelkedtek. Ezzel párhuzamosan a másik változás az volt, hogy a mezőgazdasági termékek a piaci túlkínálat miatt jelentősen csökkentek. Nagyon nagy problémák jelentek meg ekkor pl. vegyszerek ellenőrizetlen használata, és az abból fakadó környezeti károk, trágya, állati tetemek nem előírászerű kezelése, az élővilág elszegényedése, élelmiszerhiány vagy éppen magas élelmiszerárak. Ekkor megoldásként két irányzat jelentkezett. Az egyik a már említett ökológiai mezőgazdaság, amely teljesen kizárja a vegyszerhasználatot, illetve a másik a mértékletes, tudományos számításokra alapozott vegyszerhasználatot megengedő integrált termelés. Az egyik irányzatot a mezőgazdasági termékek iránti bizalomvesztést okozó szerves kémiai vegyületek használatát teljes mértékben elutasító ökológiai termelés, a másikat pedig azok tudományosan megalapozott, racionális használatára törekvő integrált termelés jelentette. Mivel az ökológiai termelés sok addig felmerülő problémára megoldást adott az 1970-es években tartós élelmiszer-túlermeléssel, környezetromlással küzdő Nyugat támogatni kezdte ezt az irányzatot. (Buday-Sántha 2007)

Mégis miért van szükség a mezőgazdasági termelés támogatására? A támogatás két ok miatt lehet szükséges. Az első esetben azért történik, hogy segítse az ökológiai művelésre való átállást. Hiszen a hozam szempontjából az átállás során, és után alacsonyabb hozamokra számíthatunk. Az ökológiai termelés lemond a ma ismert leghatékonyabb hozamfokozók használatáról. Ezzel nagyobb kockázatot vállal, amit az árakban szeretne kompenzálni. (Buday-Sántha 2002) E termelési mód hozamai bizonytalanok. állapítja meg Solti (1999) és Loch és Nosticzius (1992). Kürthy (1997) is megállapítja, hogy a kisebb hozammal rendelkező ökológiai mezőgazdaság nem nyújt megoldást a világ éhezésének problémájára. A hozamcsökkenést mutatja több más szerző is. (Radics 2002, Illés 1995, Kim 1999). Voltak olyan kísérletek is, ahol viszont éppen az ökológiai termelésnél értek el magasabb hozamokat. (Liebhardt 2003) Gyarmati 2007-ben tartott országos és helyi vizsgálatai is mutatták, hogy az ökológiai termelés hozamai elmaradtak a hagyományos művelés mögött. (Gyarmati 2007)

3. Anyag és módszer

Ebben a cikkben a szakirodalmi áttekintése mellett a 2017-ben végzett kérdőíves felmérés értékelésére kerül sor, amelyet az Óbuda Egyetemen készítettünk. Az eredeti kérdőívet 2005-ben és 2006-ban Hofer Mária használta. (Hofer 2009) Kérdőívünk e kutatás kvázi ismétlését jelenti, hiszen a kérdéseket nem egyenként másoltuk le, hanem válogattunk és értékeltük a kapott eredményeket, úgy, hogy összehasonlíthatóak legyenek a régebbi felmérés eredményeivel. A régebbi felmérés első körét egyetemi hallgatók között hajtották végre, míg a második körös vizsgálat utcai megkérdezésen alapult, főként bioboltok környékén, vidéki városban. A megismételt vizsgálat során a célcsoport szintén hallgatók közül kerültek ki. A kérdőívet papíralapon adtuk ki az Óbudai Egyetem hallgatóinak, amelyet 105 személy töltött

ki, majd az eredményeket Excel-ben összesítettük. A kitöltők körét a hallgatók közül választottuk. Az adatok összesítése és tisztítása után alap statisztikai módszerekkel, illetve összetett statisztikai vizsgálatot hajtottunk végre, amelyről részletesebben írunk pár sorral később. A demográfiai adatok mellett a kérdőív megkérdezte a háztartás méretét és jövedelmét, azt, hogy mennyit költenek a háztartások az élelmiszerekre. Likert-skálák (1-5 és 1-7) használatával számos olyan kérdésre kaptunk választ, mint például az ökológiai termékek előnyei és hátrányai. Érdekel minket, hogy milyen gyakran történik a bevásárlás, mekkora az átlagos költség, a vásárlás kedvelt helye hol van, stb. A fogyasztói kosár tartalma és a vásárlás motivációja is a kérdések között szerepelt. Fontos kérdés volt az ökológiai termék felárának mértéke és az ökológiai termékek elfogadhatóságának vizsgálata. Az utolsó kérdés megvizsgálta a főbb terjesztési lehetőségeket. Az eredményeket alap matematikai módszertannal (% , átlagok stb.) elemeztük. A összetettebb elemzésekhez az IBM spss szoftver (25-ös verzió) segítségét vettük igénybe, és feltártuk a változók korrelációját. Az alkalmazott módszerek keresztmetszeti táblák, egyutas ANOVA, Khi négyzet-teszt és korrelációs számítás. Ezek alapján következtetéseket vonhatunk le mind a saját, mind Hofer kutatásaival kapcsolatban. 2009-ben Hofer vizsgálta a lakosság egészségi állapotának és táplálkozási szokásainak, valamint a természetvédelem és a fenntartható fejlődés feltételeinek összefüggését. Ennek ismeretében kutatási kérdéseink a következők voltak.

A kérdőív elején életrajzi kérdéseket (nem, kor, végzettség, foglalkozás) alkalmaztam. Ezek voltak a fő változók.

Q1. A diákok alapos és megbízható információkkal rendelkeznek az ökológiai termékekről?

Q2. Van-e különbség a nemek válaszai között, és mi a különbség?

Q3. Hogyan befolyásolja a kor a kérdésekre adott válaszokat?

Q4. Mi a foglalkozás szerepe az ökológiai termékek fogyasztásában?

4. Eredmények

Az elmúlt évtizedekben egyre több kutató vizsgálta az ökológiai gazdálkodást. Az alábbiakban néhány ilyen kutatást mutatunk be, a teljesség igénye nélkül. A téma jelentősége kiemelt, hiszen a bioélelmiszerek termelése és fogyasztása a hagyományos élelmiszer-gazdasági folyóiratokban egyre nagyobb teret nyert, egyre több konferencia és egyéb tudományos tevékenység foglalkozik ezzel.

Egy német kutató pár vizsgálta a gyermekes családok életében azt a kérdést, hogy miért csökkent a bioélelmiszerek fogyasztását az a változás, amikor a gyerekek serdülőkorba kerülnek. Az okok elemzése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a serdülőknél a biotáplálkozás iránti elkötelezettséget nem jelentős, azaz meg kell erősíteni, éppúgy, ahogyan nem választanak cukrászati és túlsózott termékeket (Riefer & Hamm 2011).

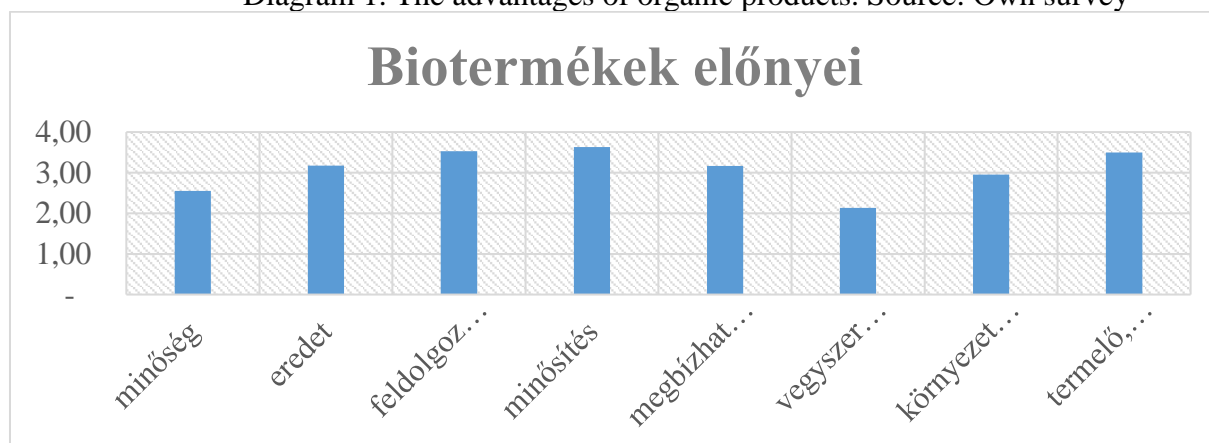
Su-Huey Quah és Andrew K.G. Tan (2009) a malajziai fogyasztók ökológiai élelmiszerfogyasztási szokásait vizsgálta. A közelmúltban Romániában is jelentős változások történtek: Petrescu et al. (2016) az ökológiai élelmiszerfogyasztás új trendjeit kutatta. Németország fogyasztói szokásait Johanna Lena Hasselbach és Jutta Roosen (2015) elemezték 720 német fogyasztóból álló mintán. Vietoris et al. (2016) vizsgálta a román fogyasztói szokásokat egy 350 válaszadóból álló mintával. Kádeková et al. (2017) a közelmúltban végzett kutatásuk során vizsgálta biotermék-fogyasztását Szlovákiában 227 válaszadó válaszáin alapján értékelte az eredményeket.

Elemzésünkben az elemi statisztikai elemzések mellett összetettebb statisztikai módszereket is felvetettünk a jelenségek kutatásához. A kutatás elsősorban arra törekszik, hogy megtudjuk van-e és, ha igen milyen eltérés a szakirodalmi megállapításokhoz képest. És kiderüljön, hogy hogy a kérdésekre adott válaszokban van-e eltérés a nem, kor és foglalkozás szerint. A képesítések megoszlását nem vizsgáltuk, mert a hallgatók többsége még nem végezte el az egyetemet, így nem találtunk értékelhető eredményeket. Továbbá megvizsgáltuk, van-e

összefüggés a háztartások jövedelme és az élelmiszerek kiadásai között, valamint a biotermékekre fordított kiadások között.

Először is megvizsgáltuk, hogy az egyes nemekre adott válaszok különböznek-e kérdések esetén, és mi lehet ez a háttér. Az olyan alapvető demográfiai kérdésekben, mint az életkor, a bruttó jövedelem, a háztartásokban élők száma stb. vonatkozásában a nemek közötti eltérések tekintetében úgy tűnt első körben, hogy különbség van a nemenkénti válaszokban, de az ANOVA-teszt azt mutatta ki, hogy nincs jelentős különbség. Bár egyes tényezők értéke közelít az 5% -os szinthez, még nem érte el. Például az életkor, a gyermekek száma vagy az oktatás esetében tapasztalhattuk ezt.

1. ábra A biotermékek előnyei. Forrás: Saját felmérés
Diagram 1. The advantages of organic products. Source: Own survey

Kérdésekre adott válaszokban néhol nyilvánvaló különbség van a nemenkénti válaszokban. A biotermékek hátrányai esetében a termék megbízhatatlansága kevésbé fontos a nőknél, mint a férfiaknál. A különbség nagynak tűnik, de nem érte el az 5% -os küszöbértéket az ANOVA teszt alapján, így nem állíthatjuk, hogy ez a minta valóságos különbséget mutat a nemek között. Más válaszok esetén egyértelmű, hogy a két nem válaszadóinak ugyanaz a véleménye. A termék előnye kérdésnél a vizsgálat eredménye a férfiaknál 7,5% -os értéket képvisel. Mivel azonban ez az érték nem haladja meg az 5% -ot, nem tehetünk ilyen kijelentést. A következő kérdés, ahol eltérés van a vásárlás helyének kérdése. Itt nem csak az átlagérték, hanem az ANOVA teszt is különbséget mutat a férfiak és nők között. A nők sokkal nagyobb valószínűséggel vásárolnak bio boltban, mint a férfiak. Gyakorlatilag ők a bio üzletek célközönségei.

A leginkább tipikus vásárlási helyeket tekintve az átlagokból látszik, hogy "általában itt vásárolok, és akkor már ökotermékeket is vásárolok", inkább a férfiakra jellemző. Ennek hátterében lustaság, spontaneitás és a kényelemszeretet húzódhat meg. Ezt 1,3% -os érték is alátámasztja. A fogyasztás okainak vizsgálatakor azt találjuk, hogy a hölgyek nagyobb valószínűséggel említik az egészségügyi okokat, mint a férfiak. Ezt bizonyítja az ANOVA teszt. Tehát a hölgyek jobban tudatában vannak az ökológiai termékskála pozitív egészségi hatásaival, és jobban aggódnak az egészségükkel kapcsolatban, mint a férfiak.

Ami az élelmiszerfogyasztást illeti, mennyire fontos a saját termelés és a saját életstílus megteremtése, a férfiak következetesen határozottabb válaszokat adtak, mint a nők, így különbség van közöttük. A férfiak kevésbé foglalkoznak azzal, hogy a termék, illetve maguk saját termelésből származzon. Vagyis kevésbé veszik figyelembe az egészségügyi okokat, és kevésbé hajlamosak az önellátásra.

A termékcsaládot népszerűsítő hirdetési lehetőségekre a hölgyek fogékonyabbak. Szakemberek, szórólapok és ingyenes újságok nagyobb hatással vannak rájuk, mint a férfiakra.

Ha megvizsgáljuk a korcsoportok választ, láthatjuk, hogy a 26-30. közti korosztály kevésbé tartja megbízhatónak a biotermékeket, mint 40 éven felüliek, vagyis különböznek az életkori csoportok választai. Ilyen különbségek figyelhetők meg az ökológiai termékek előnyeire és a fogyasztás okaira adott válaszoknál is. Ilyen különbségek figyelhetők meg az ökológiai termékek előnyeire és a fogyasztás okainak vizsgálatánál. Az utolsó kérdéseknél minden kérdésnél különbségek vannak a korcsoportok között, de az eltérés következetes.

Az életkori összetétel vizsgálatakor látható, hogy szoros kapcsolat áll fenn az oktatás és az életkor között, de szoros kapcsolat van a foglalkozás és az életkor, a gyermekek száma és az ételkészítés-fogyasztás között is, azaz ezek a tényezők befolyással bírnak egymásra.. Minél idősebb valaki, annál kevésbé fogyaszt ilyen jellegű ételt.

A foglalkozás és az ételkészítés közötti kapcsolat, a jövedelem nagysága, a gyermekek száma és a háztartások száma szorosan kapcsolódnak egymáshoz. A válaszok szerint a vállalkozók és a közalkalmazottak számára rendkívül fontosak az ökológiai termékek fogyasztása, míg a diákok és a magánszektor alkalmazottai számára ez kevésbé fontos. Vagyis az első csoportok különös figyelmet fordítanak erre. A vásárolt termékek esetében jellemző volt, hogy a munkavállalók bioméretet vásárolnak.

A vállalkozókra az ár kevésbé hat, míg a közalkalmazottak azt mondják, hogy a reklámnak egyáltalán nincs jelentősége a fogyasztásukra. A főbb ételkészítési folyamatokban a foglalkozásnak nem volt megkülönböztető szerepe. Vagyis a foglalkozásuktól függetlenül ezeket a termékeket vásárolják vagy sem. A különleges termékek, mint például a táplálékkiegészítők, az olajos magvak fogyasztásában ugyanakkor nagy eltéréseket találtunk.

5. Összegzés

A megkérdezettek tisztában vannak a biotermékek és az ökológiai termelés két fő előnyével. A vegyi és környezeti hatások pozitív hatásával. Az egészségügyi faktor szerepe a hazai ökológiai termékek fogyasztásában magas, de a termékek fogyasztói ára az egyik legnagyobb akadályt jelentik a termékek széleskörű elterjedésében. Ezen túl a bizalmatlanság szerepe jelentős. A megkérdezett fogyasztók bizalmatlanok abban, hogy a termék valóban ökológiai-e és megbízható. Az országon belüli értékesítési csatorna lefedettség alacsony szintű, de az ökológiai termékek forgalmazása minden esetben azt jelezte, hogy az ellátási lánc ezen a területen jelentősen rosszabbak a lehetőségek vidéken, mint Budapesten.

A nemenkénti válaszok vizsgálatánál megállapítható, hogy a hölgyek nagyobb figyelmet fordítanak az egészségükre, mint a férfiak. Inkább hajlandók ökológiai termékeket forgalmazó boltba menni, és a hirdetések jobban hatással vannak rájuk. A foglalkozásonkénti válaszok is eltérést mutattak, de alaposabb vizsgálatra lenne szükség a mögöttes okok feltáráshoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Biokontroll Hungária. www.biokontroll.hu letöltés:2018.09.09.

Buday-Sántha, Attila (2002): Környezetvédelem-vidékfejlesztés- agrártermelés, Habilitációs előadások, Pécs.

Buday-Sántha, Attila (2007): Realitás vagy illúzió Az ökotermelés szerepe az agrártermelésben, Magyar Tudomány, 2007/04 (pp. 463-474).

Gyarmati, Gábor (2007): Az ökológiai gazdálkodás szabályozása és szerepe, jelentősége az agrártermelésben. Doktori értekezés. Pécs.

Hasselbach, J. L., & Roosen, J.(2015): Motivations behind Preferences for Local or Organic Food. Journal of International Consumer Marketing, Vol. 27, Issue 4, pp. 295-306, DOI: 10.1080/08961530.2015.1022921

Hungária Ökogarancia. www.hu.abg-cert.com letöltés 2018.09.09.

- Hofer Mária (2009): Bioélelmiszerek fogyasztásának tendenciája Magyarországon, doktori értekezés, Győr, 2009.
- Illés Katalin. A Jurisich Mg. Rt. biogazdálkodásának elemzése (1995): A fenntartható fejlődés időszerű kérdései a mezőgazdaságban. 37. Georgikon Napok, Keszthely, 1995. szeptember 14-15.
- Kádeková, Zdenka, Récky, Roman, Nagyová, Ludmila, Košičiarová, Ingrida, Holienčinová, Mária (2017): Consumers' Purchasing Preferences towards Organic Food in Slovakia. *Potravinarstvo Slovak Journal of Food Sciences*, Vol. 11, Issue 1, pp. 731-738, DOI: 10.5219/846
- Kim, Chang-Gil (2003): Economic perspectives of Korean organic agriculture. In: Jones, Danyl (ed.) (2003): *Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies*, OECD, CABI Publishing.
- Kürthy, Gyöngyi (1997): A hazai biogazdálkodás piaci lehetőségei. Ph.D. értekezés. Gödöllő.
- Liebhardt, Bill (2003): What is organic agriculture? What I learned from my transition. In: Jones, Darryl (ed.) (2003): *Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies*, OECD, CABI Publishing.
- Petrescu, Dacia Crina., Petrescu, Ruxandra Malina, Burny, Philippe, Azadi, Hossein (2016): A new wave in Romania: organic food. Consumers' motivations, perceptions, and habits. *Agroecology and Sustainable Food Systems*, Vol. 41, Issue 1, pp. 46-75, DOI: 10.1080/21683565.2016.1243602
- Quah, Su-Huey, Tan, Andrew (2009): Consumer Purchase Decisions of Organic Food Products: An Ethnic Analysis. *Journal of International Consumer Marketing*, Vol. 22, Issue 1, pp. 47-58, DOI: 10.1080/08961530902844949
- Riefer, Angelica, Hamm, Ulrich (2011): Organic food consumption in families with juvenile children. *British Food Journal*, Vol. 113 Issue: 6, pp.797-808, DOI: 10.1108/00070701111140124
- Vietoris, Vladimir, Kozelová, Dagmar et al. (2016) : Analysis of Consumer Preferences at Organic Food Purchase in Romania. *Polish Journal of Food and Nutrition Sciences*, Vol. 66, Issue 2, pp. 139-146.
- Kim, Chang-Gil. Economic perspectives of Korean organic agriculture.(2003) In: Jones, Danyl (ed.) (2003): *Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies*, OECD, CABI Publishing.
- Kürthy, Gyöngyi (1997): A hazai biogazdálkodás piaci lehetőségei. Ph.D. értekezés. Gödöllő.
- Liebhardt, Bill (2003): What is organic agriculture? What I learned from my transition. In: Jones, Darryl (ed.) (2003): *Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies*, OECD, CABI Publishing.
- Loch, Jakab – Nosticzius, Árpád (1992): *Agrokémia és növényvédelmi kémia*. Budapest Mezőgazda Kiadó.
- Radics László (ed.) (2002): *Ökológiai gazdálkodás II. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest*.
- Solti Gábor (1995.): *Biotermesztés, a magyarországi biogazdálkodás múltja, jelene, jövője*. Östermelő, 1999. 5.